

Питання адміністративного, трудового, господарського, кримінального права

Україні // Вісн. нац. ун-ту внутр. справ.– Вип. 31. – Х.: Нац. ун-т внутр. справ, 2005. – С. 399 – 406. 5. *Музиченко П.* Історія держави і права України: Навч. посіб. – К.: Вид. т-ва « Знання », 2003. – 429 с. 6. *Рогожин А. Й., Страхов М. М.* та ін., Історія держави і права України: Підручник: У 2-х ч. – Ч. 1.– К.: Ін Юре, 1996. – 368 с. 7. Систематический сборник важнейших декретов 1917 – 1920. – Москва, 1920: Собр. Узаконений и Распоряжений РКП РСФСР.– М.: Б. и., 1918.– № 87-88.– Ст. 905. 8. Систематический сборник важнейших декретов 1917 – 1920. Москва, 1920: Собр. Узаконений и Распоряжений РКП РСФСР.– М.: Б. и., 1920.– № 34. – Ст. 165.

ИНСТИТУТ ОПЛАТЫ ТРУДА ПЕРИОДА ОСВОБОДИТЕЛЬНОГО ДВИЖЕНИЯ И НОВОЙ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ПОЛИТИКИ **Гаева А.В.**

Проанализированы вопросы института оплаты труда периода освободительного движения и новой экономической политики. Разработана периодизация развития законодательства об оплате труда в 1917-1929гг., указаны его основные характерные черты. Особое внимание уделено негативным и достаточно прогрессивным положительным законодательным решениям Трудовых Кодексов УССР 1918 и 1922 годов.

Ключевые слова: заработная плата, оплата труда, средний заработок, прожиточный минимум, трудовая повинность.

THE PAYMENT FOR WORK INSTITUTE OVER THE PERIOD OF THE LIBERATION MOVEMENT AND NEW ECONOMIC POLICY **Gaevaia A.V.**

The problems of the payment for work institute over the period of the liberation movement and the new economic policy have been analyzed. The division into periods of the legislation in connection with payment for work during the 1917-1929's has worked out, its main characteristics features have been pointed out. The negative and rather progressive positive legislative decisions being part of the Ukrainian SSR Labour Codes of the 1918-1922's have been given special attention.

Kew words: wages, payments for work, average earnings, living minimum wage, labour service.

Надійшла до редакції 29.01.2010 р.

УДК 346.51

***А.В. Семеншин, здобувач
при кафедрі господарського права
Національна юридична академія України
імені Ярослава Мудрого, м. Харків***

ДЕРЖАВНІ ПРОГРАМИ І ПРОГНОЗИ ЯК ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВІ ІНСТРУМЕНТИ ВТІЛЕННЯ ОБОРОННО-ПРОМИСЛОВОЇ ПОЛІТИКИ

Потреба розроблення спеціальних організаційно-юридичних механізмів з метою захисту економіки України, перш за все стратегічних її галузей, щодо

яких держава уповноважена реалізовувати свою економічну політику, обумовлюється презумпцією її економічного суверенітету.

Постає необхідність створення відокремленого правового механізму для захисту кожної з пріоритетних галузей національної економіки. При цьому основним вираженням його ефективності є відповідність такого механізму наступним ознакам: по-перше, він окреслює перспективи й напрямки розвитку окремої галузі в контексті розвитку економіки країни в цілому; по-друге, цей механізм обов'язково фіксує послідовність дій на чітко окреслений проміжок часу в майбутньому щодо кожної галузі економіки та її підгалузевих складників, які повинні вживатися державою при втіленні своєї економічної політики; по-третє, він має надавати чіткі повноваження стосовно організаційного й організаційно-господарського управління компетентним суб'єктам і повинен забезпечуватися надійною системою багаторівневого контролю.

Серед науковців, які досліджували проблеми вдосконалення ефективності реалізації оборонно-промислової політики як складника загальноекономічної політики держави варто відзначити Р.В. Боднарчука, В.В. Головка, О.І. Їжака, В.І. Мунтіяна, П.П. Шевцова та ін.

Реалізація механізму втілення економічної політики держави в окремих її галузях передбачає передусім розро-

блення програмних і прогностичних документів, які є одночасно економічною стратегією й тактикою нормативно-правової і правозастосовної діяльності органів державної влади і завдяки неухильному дотриманню, реалізації й удосконаленню яких досягається сталий і плановий розвиток протягом тривалого часу як окремих галузей, так і економіки держави в цілому.

Відповідно до ч. 1 ст. 9 Господарського кодексу України (далі – ГК України) [3; 2003. – № 11. – Ст. 462] у сфері господарювання держава здійснює довгострокову (стратегічну) й поточну (тактичну) економічну й соціальну політику, спрямовану на реалізацію й оптимальне узгодження інтересів суб'єктів господарювання і споживачів, окремих суспільних верств і населення в цілому.

Правові, економічні й організаційні засади формування цілісної системи прогностичних і програмних документів економічного й соціального розвитку України, окремих галузей економіки й адміністративно-територіальних одиниць визначаються Законом «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України» від 23 березня 2000 р., N 1602-III [3; 2000. – № 16. – Ст. 657]. Згідно з його положеннями передбачаються такі

правові засоби програмування, як формування прогнозів розвитку окремих галузей економіки на середньостроковий період і створення програм розвитку окремих галузей економіки.

У прогнозі розвитку галузі економіки на середньостроковий період (строком на 5 років) а) окреслюється сукупність умов, у яких знаходиться відповідна галузь сьогодні; б) надається аналіз її розвитку за попередній період; в) характеризується використання її виробничого потенціалу; г) наводиться оцінка задоволення потреб в основних видах товарів і послуг, що виробляються підприємствами галузі й на внутрішньому ринку; д) надається характеристика головних проблем її розвитку. Окрім того, 1) досліджуються прогноз кон'юнктури на внутрішніх і зовнішніх ринках основних видів товарів і послуг галузі й можливі шляхи розв'язання головних проблем її розвитку; 2) відображаються цілі та пріоритети останнього в середньостроковий період і пропозиції щодо напрямків державної політики у цій галузі, структурної її перебудови, технологічного оновлення виробництва, впровадження досягнень науково-технічного прогресу, енергозбереження й підвищення ефективності виробництва; 3) наводяться основні показники розвитку галузі

(обсяги й ефективність виробництва, розвиток конкуренції, конкурентоспроможність продукції, забезпеченість сировиною й матеріалами, фінансове становище підприємств галузі, розвиток міжгалузевих зв'язків, ефективність системи збуту продукції, обсяги інвестицій); 4) формуються висновки стосовно тенденцій і напрямків розвитку відповідної галузі протягом цього періоду.

Отже, прогноз економічного розвитку окремої галузі економіки на середньостроковий період є нормативно-правовим втіленням певної стратегії дій, обраної органами державного управління; це постановка цілей для досягнення належного функціонування цієї галузі протягом найближчих років.

У програмі розвитку окремої галузі економіки а) надається характеристика стану розвитку відповідної галузі, використання виробничого потенціалу, головних проблем і шляхів їх розв'язання; б) накреслюються стратегічні цілі, техніко-економічне обґрунтування й оцінка необхідних ресурсів для виконання програми; в) намічаються комплекс заходів і завдань (цільових проектів), які мають бути реалізовані в рамках програми, фінансове й ресурсне її забезпечення, а також механізм управління й контролю за вико-

нанням програми. Окремо здійснюється розрахунок очікуваної ефективності від втілення програми і вказується строк її виконання, оскільки він може бути різним залежно від специфіки галузі й поставлених завдань. Державні програми розвитку окремих галузей економіки розробляються з метою реалізації державної політики щодо регулювання розвитку сфер економіки, концентрації фінансових, матеріально-технічних та інших ресурсів, виробничого й науково-технічного потенціалу країни, а також координації діяльності центральних і місцевих органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій і громадян для розв'язання найважливіших проблем.

Таким чином, програма розвитку окремої галузі економіки створюється для з'ясування пріоритетних напрямків її розвитку, сучасних економічних, фінансових і наукових потреб на підставі відповідної стратегії й передбачає накреслення програмних документів з планування конкретних заходів реалізації економічної політики держави в цілому через успішне функціонування цієї галузі.

Пріоритетні галузі національної економіки, на нашу думку, повинні визначатися разом зі стратегією розвитку країни на

довгостроковий період Указом Президента за погодженням з Верховною Радою України, точніше, з її профільними комітетами. Такий механізм передбачає узгодження позицій основних гілок влади з приводу розвитку окремої галузі. Як вбачається, доцільно також запровадити поточну підзвітність керівників органів виконавчої влади, які займаються реалізацією економічної політики у стратегічних галузях економіки, перед Радою національної безпеки й оборони України.

Наведення переліку галузей, щодо яких розробляються програми і прогнози економічного розвитку, – прерогатива Кабінету Міністрів України, який згідно зі ст. 20 Закону «Про Кабінет Міністрів України» від 16 травня 2008 р., № 279-VI [3; 2008. – № 36. – Ст. 1196] уповноважений втілювати в життя державну економічну політику, здійснювати прогнозування й державне регулювання національної економіки, розроблення й виконання загальнодержавних програм економічного розвитку.

Мінпромполітики України відповідно до постанови Кабінету Міністрів «Про затвердження Положення про Міністерство промислової політики України» від 2 листопада 2006 р., №1538 [3; 2006. – № 45. – Ст. 2996] уповноважений реалізовувати державну політику з метою забез-

печення національних інтересів країни у сфері функціонування й розвитку оборонно-промислового комплексу (далі – ОПК).

До чинних нормативно-правових актів, які на сьогодні складають підвалини *прогнозної частини* розвитку ОПК України на середньостроковий період, належить Стратегія розвитку оборонно-промислового комплексу, затверджена розпорядженням КМУ від 2 квітня 2008 р., № 560-р [5]. Вона формує комплексний прогноз розвитку ОПК України на 5 років. Базовим нормативно-правовим актом, який представляє *програмну частину* розвитку українського ОПК є Державна цільова програма реформування та розвитку оборонно-промислового комплексу на період до 2013 року, затверджена постановою КМУ від 27 серпня 2008 р., № 766 [4]. Існують також інші чинні державні програми, які опосередковано впливають на функціонування ОПК. Це передусім Державна програма розвитку промисловості на 2003-2011 роки, затверджена постановою КМУ від 27 серпня 2003 р., №1174 [3; 2003. – № 31. – Ст. 1628] та ін.

Важливим є те, що всі державні програми розвитку окремих галузей економіки тісно пов'язані між собою не тільки на макрорівні. Це зумовлено тим, що вони повинні реалізовуватися

в рамках державних програм економічного й соціального розвитку України щодо виконання прогнозів (стратегій) на середньо- й короткостроковий період, а також тим, що служать правовими міжінституційними векторами безпосереднього втілення загальнодержавної зовнішньополітичної, зовнішньоекономічної, інноваційної й інвестиційної політики. Взаємозв'язок цих програм на локальному рівні пояснюється тим, що вони можуть доповнюватися підпрограмами стосовно окремих підгалузей, тобто певних складників галузей, які виділені урядом як пріоритетні. Причому важливо, щоб суб'єкти нормотворчості при формуванні програм дотримувалися принципів узгодженості й цілісності, а при їх виконанні – обов'язковості й послідовності. На думку Д.В. Задихайла, для покладення реальної відповідальності за виконання державних програм необхідно синхронізувати циклічність розвитку економічних процесів і періодичність формування представницьких органів державної влади, що мають забезпечувати реалізацію економічної стратегії шляхом виконання державних програм розвитку окремих галузей у сфері економіки [1, с. 35].

З нашої точки зору, одним з найважливіших принципів державного програмування еконо-

міки й окремих її галузей є принцип реальності виконання. Планування видатків на оборону й оборонно-промисловий комплекс посідають центральне місце в бюджетному процесі всіх високорозвинених країн. За Законом «Про оборону України» від 5 жовтня 2000 р., № 2020-III [3; 2000. – № 44. – Ст. 1878] фінансування витрат на оборону передбачено в обсязі на рівні не менше 3% ВВП. Хоча за оцінками фахівців НАТО на сьогодні для України є більш прийнятним рівень оборонних витрат у 1,95% ВВП, при тому, що переважна більшість європейських країн – членів НАТО, а також США витрачають на оборону близько 3%, Китай – 10% ВВП. Реальні ж оборонні витрати України знаходяться на рівні, значно нижчому за законодавчо передбачений чи навіть мінімально прийнятний [7, с. 154].

За нормативними стандартами НАТО щонайменше 20% оборонного бюджету витрачається на закупівлю нових зразків зброї, науково-технічні розробки і вдосконалення. В Україні ж на вказані цілі виділяють лише близько 2% від оборонного бюджету [2, с. 24]. До того ж знаковим залишається той факт, що державне оборонне замовлення сьогодні є економічно непривабливим для більшості підприємств та організації ОПК України.

Приміром, у 2002 р. порівняно з попередніми роками фактичне фінансування державного оборонного замовлення було найнижчим: прикладні дослідження були профінансовані на 45%, закупівля озброєння й військової техніки – 35%, а роботи зі створення спеціальних технологій та організації виробництв ОВТ практично не фінансувалися (близько 3%). І хоча в Держбюджеті на докризовий 2007 р. обсяги витрат державного оборонного замовлення збільшились утричі у порівняно з 2002 р., однак, на думку експертів, навіть за умови збереження такого рівня витрат на душу населення відставання України в оборонній сфері від більшості сусідніх країн буде лише поглиблюватись. Як вважають дослідники, ситуація потребує кардинального фінансово-організаційного втручання з боку держави [6, с.106].

Розвитку вітчизняного ОПК, як вбачається, можуть сприяти також максимальне залучення його експортних можливостей, нормативно-правове стимулювання й державна фінансова підтримка суб'єктів, задіяних у виробництві експортного озброєння й військової техніки, пріоритетність фінансування виконання державних програм.

Можемо констатувати, що на сьогодні вже частково визначені стратегічні й поточні гос-

подарсько-правові інструменти реалізації оборонно-промислової політики. Однак сама стратегічна галузь економіки України не знайшла свого юридичного закріплення ні в ГК України, ні в спеціальному нормативно-правовому акті з питань ОПК (законі). Із наведеної статистики також очевидним є висновок, що й досі не створено ефективних механізмів управління й контр-

олю, немає жодних гарантій послідовності здійснення оборонно-промислової політики. А це вкрай необхідно, бо, безперечно, ще довго триватиме процес інтеграції і співвідношення програм і стратегій розвитку окремих галузей економіки, серед яких ОПК посідає провідне місце в національних інтересах України.

Список літератури: 1. *Задихайло Д.В.* Конституційна доктрина та регулювання економічних відносин у контексті конституційної реформи // Держ. буд-во і місц. самоврядування: Зб. наук пр. / Відп. ред. *Ю.П. Битяк*. – Х.: Ін-т держ. буд-ва і місц. самоврядування. – 2007. – № 13. – С. 25-37. 2. *Іжак О.І.* Європейська та євроатлантична інтеграція України в оборонно-промисловій сфері // Економічний часопис – XXI. – 2005. – № 8. – С. 23-26. 3. Офіційний вісник України. 4. Про затвердження Державної цільової програми реформування та розвитку оборонно-промислового комплексу на період до 2013 року [Електрон. ресурс]. – Режим доступу:// <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=766-2008-%EF>. 5. Про схвалення Стратегії розвитку оборонно-промислового комплексу [Електрон. ресурс]. – Режим доступу:// <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=560-2008-%F0>. 6. *Скурський П.П., Шевцов А.І., Боднарчук Р.В.* Проблеми ринкової трансформації оборонно-промислового комплексу // Стратегічна панорама.– 2004. – № 2. – С. 104 - 110. 7. *Черняк О.І., Черноус Г.О., Харламова Г.О.* Взаємовплив оборонних витрат та економічного розвитку України // Стратегічна панорама. – 2004. – № 3. – С. 150-156.

**ГОСУДАРСТВЕННЫЕ ПРОГРАММЫ И ПРОГНОЗЫ КАК ХОЗЯЙСТВЕННО-ПРАВОВЫЕ
ИНСТРУМЕНТЫ ВОПЛОЩЕНИЯ ОБОРОННО-ПРОМЫШЛЕННОЙ ПОЛИТИКИ**
Семенов А.В.

В статье анализируется эффективность использования хозяйственно-правовых средств реализации экономической политики в сфере ОПК: государственных программ и прогнозов. Систематизируется действующее законодательство относительно этой проблематики.

Ключевые слова: оборонно-промышленный комплекс, оборонно-промышленная политика, стратегическая отрасль экономики, государственная программа, государственное прогнозирование, обеспечение экономической политики

**GOVERNMENT PROGRAMMES AND PROGNOSTICATIONS AS ECONOMIC LEGAL
INSTRUMENTS FOR REALIZATION OF DEFENSIVE INDUSTRIAL POLICY**
Semenyshyn A.V.

The efficiency of economic policy realization in the defensive industrial system of Ukraine through implementing of government programmes and prognostications are reviewed in the article. Current legislation is systematized within this problem.

Key words: defensive industrial system, defensive industrial policy, strategical branch of economy, government program, government prognostications, ensuring of economic policy.

Надійшла до редакції 30.04.2010 р.